

(continuare din pag. 406)

950

Tăte fetele doresc
De portuțu nevestesc;
Nu dorească nici una
Că tăte s-or mărita.

Petrova.
De la Marta Raț, 45 ani, 1977.

951

Fetele, până fetesc,
Tăt la măritat gânesc,
De la tri zile-nainte
De măritat îs hrănite.
Măritată-i bine-a si
Da-i mai bine a feti,
Nevestia-i port frumos
Numa-i tare lăcrămos,
Nevestia-i port ibdit
Numa-i tare bănuit.
Colecția ION VANCEA, Săpânța.
De la Irina Ștef, 48 ani, 1977.

952

Măi mândruț, mândrile tale
Ciudă li-i, ciudă le pare
C-am crescut așe de mare.
Da' mai ciudă le-a păré
Când pe mine m-or vedé
Cu cămeșă de bumbac,
Cu tine jurând sub steag.
Rona de Jos.
De la Marta Fetico, 36 ani, 1977.

953

Frunză verde lemn domnesc
Să horim ardelenescu,
Să ne-nvârtim roată casa,
Să povătuim mnireasa
Și să-i spunem câteodată
Cât de bine-i măritată:
Măritată încă-i bine
Da nu sie după cine,
Măritată bine-i tare
Da nu sie după care.
Colecția ION VANCEA, Petrova.
De la Marta Savu, 84 ani, 1977.

954

Mulțumim cui ne-o chemat
Că bine ne-o uspătat:

VIOREL ROGOZ

Obiceiuri, rituri, credințe ale fetelor din Ținutul Codrului

(fragment din lucrarea „Obiceiuri, rituri, credințe din Ținutul Codrului”)

Preocupările, foarte susținute, pentru căsătorie, în sărbătorile de iarnă, comportă și o explicație imediată. După Crăciun, Anul Nou și Bobotează, urmează Câșlegile, perioadă a ciclului calendaristic când se fac cele mai multe nunți în sat. Era firesc ca fetele să se folosească de puterea marilor sărbători în vederea unui măritiș cât mai apropiat (V. și Viorel Rogoz, *Considerații etnografice asupra obiceiurilor augurale din zona Codru*, în „Tribuna”, nr. 2, 12 ian. 1984, p. 5).

Pericolul că ar putea trece Câșlegile fără ca măritișul să aibă loc apare ca o obsesie în colindele și cântecele zonei ("Trage măi, țâgane, / Joacă, nănaș mare, / C-or vini Câșlegile / S-or mărita fetele", inf. Tămăian Paulina, n. 1913, Măriuș, 1978, sau "Iaca, vin Câșlegile / Să mărită fet'ilę / Iaca vin și sărbători / Să însoară și feciori. / Supărăt'e-s fet'ilę / C-o trecut Câșlegile", v. N. Ursu, p. 112 – 113, Tămaia). Alteori, văzând Câșlegile aproape trecute, fata se află în pragul disperării ("Mamă, Câșlegile trec / O' mă spânzur, o' mă-n'ec. / Postu mare nu-l aş'epăt", inf. Crăsnean Emilia, n. 1959, Cuța, 1973). Ea va mai putea încerca o influențare magică a celui ursit "ajungând" și rostind o duioasă implorare: "Zilelor, surorilor, / Nopților, ca fraților", de ziua Sfântului Haralambie sau sfintei zile de Luni, ca unei pravoslavnice zeități care poate trimite "data și orânda" ("D'e-i holt'ei, / D'e-i însurat, / D'e-i în cătun'e, / D'e-i la margin'e d'e lume, / Adă-l, Sfântă Rugăciun'e!", inf., Mureșan Florica, n. 1910, Oarța de Sus, 1981).

Dar, în afara sărbătorilor din ciclul hibernal, prilejuri propice pentru practici de orândă se puteau ivi pe tot parcursul anului, săptămâni, lunii sau zilei. Erau practici aleatorii și se puteau realiza prin simpla apariție a unui spațiu sau a unui moment prielnic.

În Oarța de Sus, marți seara și sâmbătă seara, fetele dezlegau cele două vițe de vie. Finalitatea acestui rit, după cum explică însăși informatoarea, era "dezlegarea" din "legături, fermecături" a celei ce vroia să se mărite (Inf. Negrea Ana, n. 1913, Oarța de Sus, 1977). În Cuța, ori de câte ori aveau ocazia, fetele aruncau "scoarță-n pod" și rosteau "Noa, vii Văsălică (o cum îi era numile)?" (Inf. Cone Rozalia, n. Cuța, 1977), sau își puneau "pindileu" pe mătură, descântând: "Io n-adui gozuri, / Io adui feciorii..." (Inf. Silaghi Marișca, n. 1901, Cuța, 1977). În Giurtelec puneau pantoful "cu susa-n jos" ca să-și viseze drăguțul în timpul nopții (Inf. Cuceu Viuca, n. 1958, Giurtelec, 1972). În Corni, urmărand același scop, fetele nu mâncau nimic, de luni până marți seara, la răsăritul stelelor (Inf. Ardelean Florica, n. 1944, Corni, 1978).

Exista o credință, general răspândită în satele zonei, în legătură cu steaua călăuzitoare a fiecărui om. Acestei stele i se adresau numeroase descântece de ursită (Inf. Vereș Domnica, n. 1907, Medișa, 1977; Drute Anișca, n. 1898, Giurtelec, 1972; Negrea Ana, n. 1913, Oarța de Sus, 1977; Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1978). În unele variante, invocația se realiza odată cu "scuturatul zadiei" către lună (Inf. Rus Floare, n. 1901, Oarța de Sus, 1974). Elementele de magie siderală se sprijineau pe rituri de fertilitate și fecunditate, actantul folosindu-se, în realizarea demersului magic, de "tri h'ire d'e grău" și o "ulcică d'e lut nouă" (Inf. Negrea Ana, n. 1913, Oarța de Sus, 1981).

Deosebit de răspândit era în Codru și procedeul celor "7 colăcei" (Inf. Șipoș Ludovica, n. 1921, Corni, 1977; Drute Anișca, n. 1898, Giurtelec, 1972; Fechete Elisabeta, n. 1920, Cuța, 1972; Sârbi Florica, n. 1914, Corni, 1977). Pentru fiecare zi a săptămâni se numea un colac. Un băiețel (funcție augurală!) era pus să aleagă unul dintre colăcei, magiciană având mare grijă să nu fie atinsă ceilalți. Ziua al cărei colac l-a preferat copilul era favorabilă "ținutului pe orândă". Colăceii erau copți "cu 9 găt'ej'e d'e plop" și frământați în covată de lemn. În unele variante, în loc de "găteje de plop", pâinea rituală se cocea cu "9 sn'icelle uscat'e d'in gardu bd'irăului" (Inf. Burnea Florica, n. 1906, Giurtelec, 1975), atât gardul cât și bd'irăul fiind considerate elemente cu puternice virtuți premaritale, în concepția populară.

O practică de mărit curentă era descântatul fântânii în zorii zilei, fata implorând astrul ce urmează să răsară să-i împrumute trei raze ("Tri în jen'e / Tri-n sprâncen'e / Tri-n cosâța părului") (Inf. Pintea Ana, n. 1903, Giurtelec, 1973) din frumusețea sa nemărginită (Alte informații: Negrea Ana, n. 1913, Oarța de Sus, 1981; Tămășan Rozalia, n. 1928, Oarța de Sus, 1977).

*Mătură ghergeriță**Cu dinte de veveriță,**Pe la mijloc încorlogată,**Cu coadă de lemn uscată.*

(Secera)

Pentru visarea celui ursit, fata "ținea" ziua în care s-a născut (Inf. Dan Maria, n. 1901, Giurtelec, 1972; Breban Ana, n. 1914, Corni, 1977; Bălaj Ana, n. 1921, Corni, 1977; Toduț Emilia, n. 1935, Cuța, 1977; Sasca Jujica, n. 1923, Bârsău de Jos, 1978; Negrea Ana, n. 1913, Oarța de Sus, 1976; Andor Ana, n. 1903, Bârsău de Jos, 1978; Rogoz Margareta, n. 1927, Giurtelec, 1977). "A ține ziua" înseamnă "a ajuna" și "a spune rugăciuni". Rugăciunile aveau însă o alură de incantație, erau "murmurate" pe un sac. Textul e laic și interesant. Practica sugerează întoarcerea spre un timp inițial: ziua în care zeul i-a dat voie fetei să se nască. Bunătatea lui a fost de partea ei, în ceasul acela.

Cunoscută de toți informatorii, această experiență magică aniversară se alătură numeroaselor credințe ale țăranului din Codru, în legătură cu ideea de destin sau soartă. Forțe oculte stabileau "ceea ce-i este rânduită omului" (Inf. Burnea Maria, n. 1935, Giurtelec, 1973), încă din ceasul venirii sale pe pământ. Căsătoria însăși, ca eveniment capital al vieții, era "hotărâtă" încă din ceasul nașterii individului. Din această perspectivă riturile prenupțiale nu fac altceva decât să influențeze în bine sau rău ceea ce a fost predestinat (Inf. Burnea Florica, n. 1906, Giurtelec, 1975). Legătura strânsă dintre "dragoste" și "soartă" se reflectă, de altfel, în întreg folclorul românesc. După cum observa recent un cercetător, "românul îi spune logodnicei ursită, iar soției - consoartă" (V. Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 90).

Una dintre puținele vrăji "de mărit" care au ca și coordonată principală unicitatea (se practică o dată în viață!) e aceea legată de mutarea familiei într-o nouă locuință (Inf. Târlea Doinița, n. 1953, Giurtelec, 1972). După ritul de însuflețire a noii zidiri, când construcția a dobândit impulsul vieții, ca în orice început de existență vie, sub imperiul forței vitale care s-a născut acolo, e posibilă satisfacerea magică a dorinței, exprimată de Tânără fată, de a-și cunoaște ursitul. Eficacitatea practicii e potențată de prezența mărului, fruct cu certe funcții magico-erotice în folclorul românesc (V. Ivan Evseev, *op. cit.*, p. 27). Pe lângă rostul premarital, el este prezent în toate momentele importante ale vieții omului (V. Stanca Ciobanu, *op. cit.*, p. 86).

O altă practică premaritală "ocasională", pe care fata o putea realiza, după bunul plac, în serile de marți, joi și sâmbătă era "descântatul și împunsul perinii" (Inf. Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1973).

Obiectul din intimitatea fetei dobânde, în context ritualizat, funcția de substitut al viitoarei orânde (Alte informații: Rogoz Eugenia, n. 1953, Giurtelec, 1973).

Imaginea străpungerii viitorului ursit apărea și în descântecul focului, practicat în aceleași seri. Ultimele două versuri ale descântecului (practicat și în sărbătorile de iarnă), evidențiază certe elemente de cult phalic ("Io împung data me până vâna ce mare" inf. Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1972; Rogoz Floare, n. 1901, Giurtelec, 1973; Brata Rozalia, n. 1913, Cuța, 1977). Acționând asupra organului viril, descântătoarea își "asigură", și de data aceasta, reușita.

O practică ocasională era și descântatul apei din vale la asfințitul soarelui. Textul e asemănător cu cel din descântecul fântânii. Între momentul practicării (asfințit!) și formula de început ("Bună d'emin' eața râule!") există o vizibilă discordanță, explicabilă, poate, printr-o confuzie din partea informatorului care, pentru a reconstitu procedeul s-a supus unui efort de excogitație (Inf. Oros Ioan, n. 1909, Crucișor, 1982). Influențe benefice privind evoluția matrimonială ulterioară a tinerei fete prilejuia și activitatea de inițiere în anumite ocupări domestice. Astfel, aflată la primul tors, eveniment ce are loc în pragul adolescentei, fata își asigura hârnicia aruncând tortul pe apă sau în foc. Se credea că ea va dobândi o mare dexteritate care-i va asigura reușita în viață: va fi iute ca apa ce curge și aspră ca focul ce mistuie (Inf. Burnea Maria, n. 1935, Giurtelec, 1973; Burnea Florica, n. 1906, Giurtelec, 1973).

Prilej de ghicire magică a viitorului bărbat se ivea atunci când, din neatenție, la ingurgitarea alimentelor de toate zilele, fata "scăpa-o-mbucătură d'in gură". Această firimitură se punea peste noapte sub pernă, ca să-l viseze pe cel sortit a-i fi soț. Practica emană credință subiacentă că "atunci când skept'i uarice d'in gură, îi flămând drăguțu, nu i-o dat mă-sa d'e mâncare". Prin urmare, în timpul somnului, el vine să-și ia bucătăica magic solicitată (Inf. Cioltean Ioan, n. 1938, Babța, 1973 și Arhiva de Folclor Cluj, mss. 451, Hurezu-Mare).

Rituri cu caracter premarital aduceau în unele din satele Codrului, cele două sărbători: Sânzienele și Sângiorzul.

Cu mai multe decenii în urmă, la Hurezu-Mare, fetele mari înconjurau casa, de 9 ori, în deplină goliciune trupească, în noaptea de Sângiorz. Se credea că, astfel, mobilizează, prin forță erotică a nudității, orânda (Arhiva de Folclor Cluj, mss. 362). Din unele relatări rezultă că în aceeași noapte fetele înconjurau, tot de 9 ori, o fântână

Măi bărbate,
Nu crede ce-i vidé,

Crede ce țoi spune io.

Colecția PARASCA FĂT, Desești.

Tăt cu vin și cu horincă
Si cu carne de pui friptă.
Colecția TEOFIL CAIȚA, Someș Uileac.
De la Marta Mărcuș, 65 ani, 1979.

955

Cântați, fete, și horiți
Până sunteți la părinți
Că dacă vi-ț mărita
Hori-o-ati, nu-ți cuteza:
În casă de soacră-ta,
În tindă de socru-tău,
Afară de mutualău.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1968

956

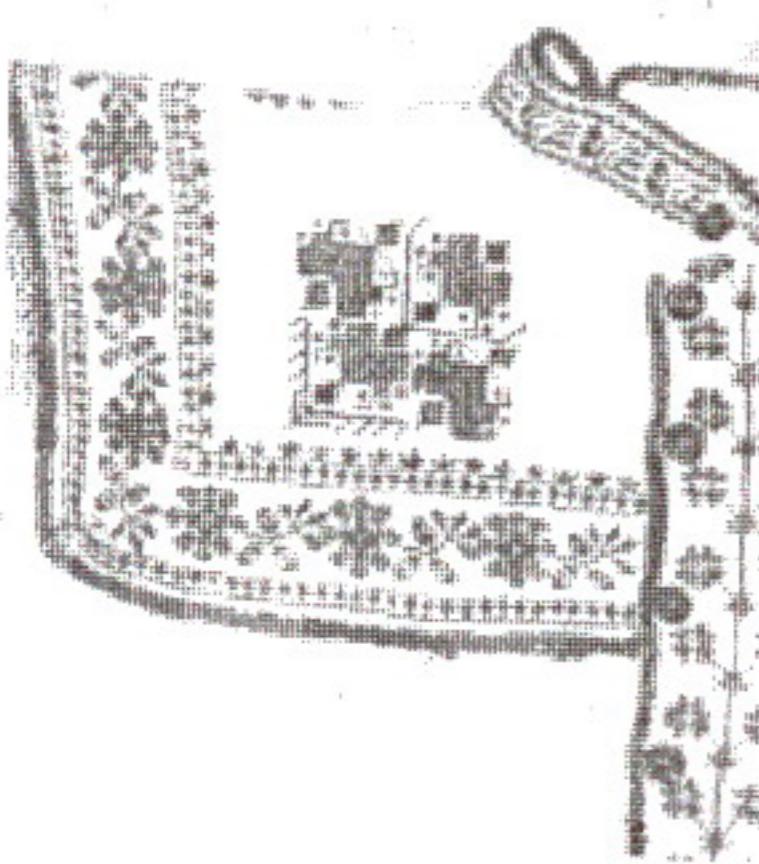
Jucați, fete, și horiți
Până sunteți la părinți
Că dacă vi-ț mărita
Jocurile nu-ț juca,
Horile nu li-ț cântă;
Că mila străinului
Îi ca umbra stinului:
Până faci din străin frate
Nu-ți rămâne sănătate,
Până când faci frate dulce
Sănătatea îi se duce.
De i-ai face apa zin
Nu-i mai faci voiaia deplin,
De i-ai face apa bere
Nu-i mai faci p-a lui plăcere.

957

Focu-l bată, bine-i fată
Pângă cé ce-i măritată:
Iese-n uliță gătată,
De tăt mândrii sărutată -
Vine-acasă, nu-i certată;
Iese-n uliță tomnită,
De tăt mândrii drăgostită -
Vine-acasă, nu-i sfădită.
Colecția ION VANCEA, Petrova
De la Maria Savu, 84 ani, 1977.

958

Frunză verde, frunzuluță,
M-o mușcat mândru de buză,
Da nu m-o mușcat pre tare
Că s-o temut că mă doare.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Dumitru Iuga, 90 ani, 2000.

959

Eu te joc pe tine, lele,
Să sii noră mamii mele.
Da tu mie ce mi-i sii -
Ce i-o fost mama tatii.
Colecția MIHAI SEUCAN, Bârsana
De la Vasile Bârsan, 1983

960

Nu te ținé, mândruț, sus,
Știu că n-ai ieșit din curți:
C-ai ieșit din căsi cu paie,
De mine bine să-ț paie.

961

Măi mândruț, nu te mări,
Slugă-ai fost și iară-i si;
Slujnică-o fost și mă-ta:
Nu mă bag în zița ta,
Slugă-o fost și tată-tău:
Nu mă bag în neamu tău.

962

Zis-o mândra s-o aştept
Unde-a sta lunița drept;
Ia', lunița-i petre mine -
Io-o-ăștept și ié nu zine.

963

Când îmi zine dor de ducă
Mărg pe deal ca și pe luncă,
Când îmi zine dor de mărs
Mărg pe deal ca și pe șăs.

964

Fata care îi isteață
Se scoală de dimineață
Și strîgă găinile
S-audă vecinele:
Pi-pi, pi-pi la bliduț -
Cu ochii după drăguț,
Pi-pi, pi-pi la mama -
Cu ochii după badea.

965

Beu horincă și mă-mbăt -
Zin mândrile și mă văd.

(Arhiva de Folclor Cluj, mss. 362). Practica pune în evidență rituri de fertilitate și fecunditate, specifice acestei sărbători (Vz. Traian Gherman, *Sângiorzul sau Bloaja – un obicei agrar la românii din Transilvania*, în "Anuarul de folclor V – VII", Universitatea din Cluj-Napoca, Centrul de Științe Sociale, Sectorul de Etnologie și Sociologie, Cluj-Napoca, 1987, p. 89 – 118 și Ion Cuceu, Maria Cuceu, "Sângiorzul" – un ritual, mana în folclorul românesc, în "Anuarul de folclor", Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca, Centrul de Științe Sociale, Sectorul de Etnologie și Sociologie, Cluj-Napoca, 1981, p. 201 – 214. Înrudit cu riturile de fertilitate trebuie să fi existat în Codru și ceremonialul agrar, cunoscut în Transilvania, în legătură cu sărbătorirea celui care a ieșit mai întâi cu plugul la arat. Vz. Traian Gherman, *Plugul sau trasul în apă*, în "Anuarul de folclor", Cluj-Napoca, 1981, p. 157 – 200), atestat prin expresia "a se brișcăli", conservată în memoria informatorilor mai vârstnici: Burnea Vasile, n. 1929, Giurtelec, 1977; Brata Rozalia, n. 1913, Cuța, 1978; Pop Gheorghe, n. 1889, Corni, 1978; Pop Ioan, n. 1897, Corni, 1978; Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1978; Sârbu Mihai, n. 1913, Corni, 1978)). O singură informație aduce date în legătură cu practica "ținutului pe orândă", la Sânziene (Inf. Tămăian Rozalia, n. 1928, Oarța de Sus, 1980). În rest, această sărbătoare prilejuiește doar practici legate de trecerea omului prin lume.

Alte procedee de atragere sau legare a orândei, în Codru, sunt cele cunoscute sub numele de "vraciuri", "bozgoan'e", "bobon'ituri". Cea relativă la săngele catamenial s-a răspândit pornind de la una din funcțiile lichidului vital: simbol al unirii. O picătură în mâncare, băutură, sau pe anumite porțiuni mai vulnerabile ale trupului (ceafă!) însemna pentru "bobonitoare", legarea pe veci a orânzii (Inf. Crasna Florica, n. 1947, Cuța, 1977; Burnea Florica, n. 1906, Giurtelec, 1973; Silaghi Marișca, n. 1901, Cuța, 1977). O vrajă, care-și leagă "eficacitatea" de un eveniment extrem de rar, dacă nu irealizabil în viața satului, constă în prelevarea a "9 picături de țăță" de la surori gemene care nasc copii de sex bărbătesc. Cu laptele mamar fetele "făceau" un coc pe care flăcăul dorit trebuia să-l mănânce, în timp ce ele descântau (Arhiva de Folclor Cluj, mss. 573, Hurezu-Mare). În structura acestei practici complexe și anevoieioase, descifrăm numeroase cerințe rituale bazate, în subsidiar, pe ideea dependenței ireversibile a individului, receptor al puterii magice (flăcăul), de actantul care o manipulează (fata). Apar, totodată, elemente cu vădită funcție augurală (copii de sex masculin, de ex.). O descântătoare din Cuța rezolvă problema puterii de seducție pe care fata trebuie să-o posede, apelând, pur și simplu la un capitol al științelor fizice (Inf. Silaghi Marișca, n. 1901, Cuța, 77).

Ca să poată atrage băieții fata trebuie să poarte asupra sa, ascuns, un magnet. Recomandă însă precauții pe furtună sau la intrarea în biserică, deoarece câmpul magnetic, pentru logica omului arhaic, e de natură impură, și greu "explicabil" cu ajutorul rațiunii.

"Boboniturile" ce urmăresc legarea directă și definitivă a viitorului soț pot varia prin caracterul insolit sau alura de mare arhaicitate. Pentru a-l "prinde" pe băiat, fata îi leagă într-ascuns "cravata" de piciorul scaunului, și, cu aceeași candoare, îi administrează "praf măcinat din șarpe prins între Sângedorzuri", rostind cuvinte de ajutorare către un zeu nenumit ("Așe și să-zbată după min'e / Cum să zbat'e șerpile pă pământ", inf. Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1982).

O structură sofisticată are și vraja celor două ouă ascunse într-un loc "unde nu ajunge soarele niciodată". Ea comportă rămășițe din străvechi ritualuri inițiatice. Cele două obiecte fragile trebuiau transportate cu grijă, probabil noaptea, într-un loc care rămâne pururi întunecat. La capătul drumului ritual, ouăle, numite, unul s-o reprezintă pe fată și celălalt orândă, erau îngropate, în timp ce, din gură, protagonista rostea cuvintele unui descântec de legare ("Atunci și n'e despărțim / Când s-or depărți astă doauă ouă", Arhiva de Folclor Cluj, mss. 415, Hurezu-Mare). Prin urmare, cei doi "numiți" puteau rămâne împreună "mult și bine", dacă soarta celor două ouă îi favoriza. Se credea că armonia, în viața conjugală, a viitorului cuplu, va fi deplină, dacă ouăle vor rămâne intacte în ascunzătoare. Ele dobândeau, astfel, un anumit grad de sacralitate, puterea de-a exprima "altceva" decât "ceea ce erau în realitate" (V. Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, Paris, 1976, p. 25). Imaginea apare și în basmul popular. Puterile voinicului sunt ascunse-ntr-un cufăr (viermișori sau ouă), pe fundul unui lac etc. Localizarea "tainei" aici se justifică, dacă luăm în considerare faptul că atât "larva" cât și "oul" sunt forme latente ale vieții. În ele zac forțe necunoscute care, pentru imaginația populară, ascund miracolul viului. Fetele din zona Codrului mai puteau "obține" date despre viitoarea orândă, apelând la diversi vrăjitori, uneori la mare distanță de satul lor. Dar, în legătură cu "sfaturile" și "indiciile" date de un astfel de agent magic, cei chestionați manifestă

*În pădure crește,
În pădure naște*

*Vine acasă
și din toate cuștiulește.*

(Lăngură)

evidente rețineri. Despre vrăjitoarea din Giorocuta ni se relatează că n-a putut să arate decât direcția din care va veni orânda (Inf. Ardelean Florica, n. 1944, Corni, 1977). Unele persoane anchetate manifestă reținere atunci când e vorba de consultarea unor înși specializați, cunoscuți, prin "puterile" lor, în întreaga zonă. "A te lua" după părerea "vracilor" ar însemna desconsiderarea învățăturii creștine, neîncrederea în înșași "puterea și bunătatea" lui Dumnezeu. ("Nu-i bin'e și t'e duci și-t coț d'inaint'e ce-a h'il! Si t'e leși în voaię lui Dumn'ezo!" inf. Domuța Nelu, n. 1963, Cuța, 1973) Termenul "orândă", în Codru, este sinonim cu "ursat(a)" și "soție" ("soț"). Expresia care sugerează abordarea magică a acesteia implică doar primii doi termeni: "a-și face pă orândă", "a-și cota d'e ursit(ă)". Substantivul "orândă" se folosește doar la singular și exprimă, în funcție de context, viitorul soț sau viitoarea soție. În popor există credința că, la naștere, fiecăruia om "Dumn'ezo îi lasă uărândă" (o singură "orândă" - de aici, singularul).

Relațiile fată-flăcău, fiind eminamente relații cu funcții premaritale, implică, de la început, conceptul de "orândă", în jurul căruia se centrează întreaga viață afectivă a tinerilor în copilărie și adolescență. Ecoul unei febri "legări", pe cale magică, a fetelor, de orânda sa, apare și în cântecele lirice ale zonei. Pasarea-cuc incită erotic, iar cântecul său are rosturi premaritale. ("Cucule d'in curmătură / Mult t-am zis gură cu gură, / Si nu cînt păstă măsură, / Că in'ima me nu-i bună ...", inf. Rogoz Iuliana, n. 1925, Giurtelec, 1977). Cucul îi dezvăluie fetelor căti ani mai are "de tras" până la măritiș și primește reproșuri când cântă peste măsură", lăsându-i tinerei perspectiva unei îndelungi așteptări (Inf. Rogoz Iuliana, n. 1925, Giurtelec, 1977).

Imaginea dramatică a flăcăului care, "scos din minți" datorită făcăturilor mândrușei, își schingiuiește boii la plug, apare într-o cunoscută hore codrenească ("- Desfă mândră ce-ai făcut / Si nu-mn'i bat boii mai mult. / - Bat'e boii și să calce, / Ce-am făcut nu poț d'esface, / N-am făcut, bad'e, și pt'ei / C-am făcut ca și mă iei. / N-am făcut bad'e și mori, / Am făcut ca și t'e-nsori.", inf. But Traian, n. 1920, Corni, 1980). Asistăm la un dialog mândru-mândră plin de vervă și candoare, în care simplitatea expresiei și adâncimea sentimentului fuzionează ireproșabil.

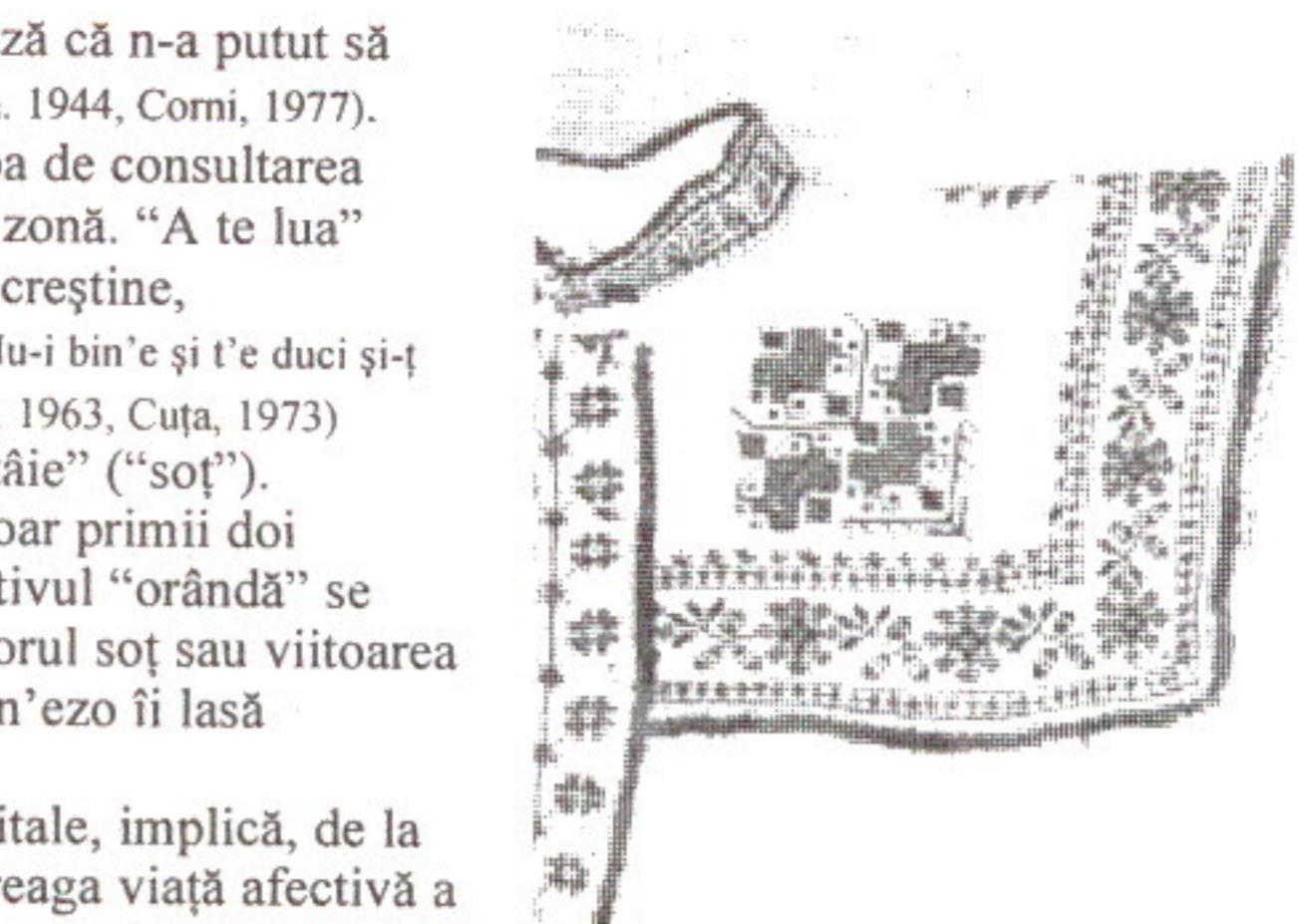
Astăzi, pe măsura evoluției mentalității pozitive și a slăbirii tot mai accentuate a credinței în puterea de necontestat a magicului, în literatura orală a zonei își fac apariția piese (cântece satirice, snoave, parodii de descântec) ce ironizează cu asprime demersurile magice "perimate" ale celor care mai încearcă să-și influențeze orânda (Versurile unui cântec liric pe tema măritișului, pe măsura slăbirii gradului de "sacralitate" ce înveluia vechile tradiții, au devenit o virulentă parodie, la adresa celei care, adoptând o atitudine pasivă, își mai așteaptă încă "orânda": "Dă-mă mamă că-s d'e dat / Îmi ajung f... ii-n c...t", inf. Deac Vasile, n. 1959, Babța, 1982).

Mai puțin aserviți vechilor concepții despre căsătorie și favorizați, prin statutul lor de bărbați, flăcăii au afișat dintotdeauna, o atitudine ostilă magiei de mărit. "Dezvăluirile" pe care aceștia le făceau cu ocazia "strigării peste sat" sau "iuind" la horă, erau strașnic temute de fete.

A fi surprinsă făcându-și de urșit, însemna pentru fată o mare rușine. Era proba lipsei de maturitate. În urma unui astfel de ghinion trebuia să îndure povara unor usturătoare ironii. În prima duminică la horă, isprava ei era făcută publică prin chiuituri inteligent meșteșugite ("Vai săracă lelia / Meșterit-o vrajnița / Si să poată mărita / Meșterit-o și cuptoru / Si o ieje-nvățătoru.", inf. Rogoz Maria, n. 1895, Giurtelec, 1978).

Deși rolul jucat de ceata fetelor în viața satelor a fost deosebit de important, totuși acțiunile ei, îndeosebi cele situate în orizontul magiei, se caracterizau printr-o anumită discrepanță. Manifestările cu specific feminin "se strecură", printre celelalte evenimente ale vieții cotidiene, pe neobservate, fără emfază. "Antrenând" adeseori, în actele lor cu intenții matrimoniale, forțe obscure, femeile preferau să rămână în umbră, de teama de-a nu stârni reacții de aversiune din partea unor neavizați.

**Dumnezău
Nu-i Gheorghicău:**

Și dacă mă văd că-s bat:
- Dă-l dracului blăstămat!

966

De-ai știi, mândră, ce mi-i gându
Plângere-ai de-ai uda pământu,
De-ai știi, mândră, ce mi-i voaia
Plângere-ai de-ai uda ca ploaia.

967

Îmblă mândru-n butu meu
Cu gatii de lepedeu
Si eu îmblu de-a lui dor
Cu cămeșă de fuior.

968

Eu la mândra când mă duc
Mi-i cărarea pe sub nuc
Si drumu pe unde-apuc,
Mi-i cărarea pe sub fag
Si drumu pe unde-l fac.

969

Ş-o vândut mândra un loc
Ca să-și cumpere cojoc:
Ori cojoc, ori necojoc,
Care-i hâdă nu o joc.

970

Ş-o vândut mândra cocoșu
Să-și cumpere pudăr roșu.
Pudăr roșu n-o aflat -
Tăt negru ş-o cumpărat.
Şti-o dracu cum s-o uns
Că pe nas nu i-o ajuns
Şi pe barbă tăt i-o curs!
Ferești.
De la Anuța Oanță, 17 ani, 1983.

971

Mândra când nu-i ruminită
Nu plătește-o ceapă friptă
Ş-apoi când se rumené
Nu mai vezi fată ca ié.

972

Mândra-i albă și roșie -
Tomna cum îmi place mie:

P. Bilițiu: Spargerea blidului de către stegar, Cupșeni

**Nici ară, nici cosé,
Numa vede și plăte.**